

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบรรยากาศขององค์กรในโรงพยาบาล เขต 2 กระทรวงสาธารณสุข และศึกษาอิทธิพลของบทบาทผู้บริหารการพยาบาลระดับต้นที่มีต่อบรรยากาศขององค์กรในโรงพยาบาลเขต 2 กระทรวงสาธารณสุข

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น ตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วย/หัวหน้างานทุกคน ในโรงพยาบาล เขต 2 กระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วยโรงพยาบาลระดับ ตติยภูมิ และทุติยภูมิ จำนวน 7 แห่ง ได้แก่

- 1) หัวหน้างาน/หัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลพุทธชินราช (โรงพยาบาลระดับตติยภูมิ) จำนวน 46 คน
 - 2) หัวหน้างาน/หัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลอุดรดิตถ์ (โรงพยาบาลระดับตติยภูมิ) จำนวน 37 คน
 - 3) หัวหน้างาน/หัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลสุโขทัย (โรงพยาบาลระดับทุติยภูมิ) จำนวน 29 คน
 - 4) หัวหน้างาน/หัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (โรงพยาบาลระดับทุติยภูมิ) จำนวน 25 คน
 - 5) หัวหน้างาน/หัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลเพชรบูรณ์ (โรงพยาบาลระดับทุติยภูมิ) จำนวน 25 คน
 - 6) หัวหน้างาน/หัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลแม่สอด (โรงพยาบาลระดับทุติยภูมิ) จำนวน 24 คน
 - 7) หัวหน้างาน/หัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลศรีสังวร สุโขทัย (โรงพยาบาลระดับทุติยภูมิ) จำนวน 22 คน
- รวมทั้งสิ้น 208 คน รายละเอียดดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนและร้อยละผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น จำแนกตามโรงพยาบาลเขต 2
กระทรวงสาธารณสุข

โรงพยาบาล	ผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น (คน)	ร้อยละ
พุทธชินราช พิษณุโลก	46	22.1
อุดรดิตถ์	37	17.8
สุโขทัย	29	13.9
สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช	25	12.0
เพชรบูรณ์	25	12.0
แม่สอด	24	11.5
ศรีสังวร สุโขทัย	22	10.6
รวม	208	100.00

จากตารางที่ 3.1 พบว่า จำนวนผู้บริหารระดับต้นของโรงพยาบาล เขต 2 กระทรวงสาธารณสุข มีจำนวน 208 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารทางการพยาบาลระดับต้นจาก โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ร้อยละ 22.1 รองลงมาเป็นโรงพยาบาลอุดรดิตถ์ โรงพยาบาลสุโขทัย โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โรงพยาบาลเพชรบูรณ์ โรงพยาบาลแม่สอด และโรงพยาบาลศรีสังวร สุโขทัย คิดเป็นร้อยละ 17.8, 13.9, 12.0, 12.0, 11.5 และ 10.6 ตามลำดับ

3. ตัวแปรของการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น ซึ่งได้แก่

3.1.1 บทบาทระหว่างบุคคล

- 1) บทบาทการเป็นตัวแทน
- 2) บทบาทการเป็นผู้นำ
- 3) บทบาทการเป็นผู้ประสาน

3.1.2 บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร

- 1) บทบาทการตรวจสอบกำกับติดตาม
- 2) บทบาทการเผยแพร่ข่าวสาร
- 3) บทบาทการเป็นโฆษกของหน่วยงาน

3.1.3 บทบาทด้านการตัดสินใจ

- 1) บทบาทผู้ประกอบการ
- 2) บทบาทผู้จัดการกับความไม่สงบในองค์กร
- 3) บทบาทของผู้จัดสรรทรัพยากร
- 4) บทบาทของผู้เจรจาต่อรอง

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บรรยากาศองค์กร 6 แบบ ได้แก่

3.2.1 บรรยากาศแบบเปิด ซึ่งเป็นบรรยากาศแบบพึงประสงค์มากที่สุดขององค์กร

3.2.2 บรรยากาศแบบอิสระ ซึ่งเป็นบรรยากาศแบบพึงประสงค์ขององค์กร

3.2.3 บรรยากาศแบบควบคุม ซึ่งเป็นบรรยากาศแบบไม่พึงประสงค์ขององค์กร

3.2.3 บรรยากาศแบบสิทธิสนม ซึ่งเป็นบรรยากาศแบบพึงประสงค์ขององค์กร

3.2.4 บรรยากาศแบบรวบอำนาจ ซึ่งเป็นบรรยากาศแบบไม่พึงประสงค์ของ

องค์กร

3.2.5 บรรยากาศแบบปิด ซึ่งเป็นบรรยากาศแบบไม่พึงประสงค์มากที่สุดของ

องค์กร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามแนวคิดของ Mintzberg โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

4.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่มีรายละเอียดเกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น และบรรยากาศองค์การเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา

4.1.2 นิยามเชิงปฏิบัติการ ตัวแปรที่จะศึกษา ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น และบรรยากาศองค์การ

4.1.3 สร้างแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นข้อคำถามปลายปิด และปลายเปิด เพื่อรวบรวมข้อมูล สถานภาพของผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานที่ปฏิบัติงาน ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารระดับต้น

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น ได้แก่ บทบาทระหว่างบุคคล บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร บทบาทด้านการตัดสินใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 6 บรรยากาศ ได้แก่ บรรยากาศแบบเปิด แบบอิสระ แบบควบคุม แบบสนิทสนม แบบรวบอำนาจ และแบบปิด เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บทบาทผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น มีทั้งหมด 60 ข้อ

บทบาทผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น	จำนวนข้อ	แบบสอบถาม
1. บทบาทระหว่างบุคคล		
1.1 บทบาทการเป็นตัวแทน	10	1 – 10
1.2 บทบาทการเป็นผู้นำ	7	11 – 17
1.3 บทบาทการเป็นผู้ประสานงาน	6	18 – 23
รวม	23	
2. บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร		
2.1 บทบาทการตรวจสอบกำกับติดตาม	6	24 – 29
2.2 บทบาทการเผยแพร่ข่าวสาร	5	30 – 34
2.3 บทบาทการเป็นโฆษกของหน่วยงาน	4	35 – 38
รวม	15	
3. บทบาทด้านการตัดสินใจ		
3.1 บทบาทผู้ประกอบการ	7	39 – 45
3.2 บทบาทผู้จัดการกับความไม่สงบในองค์กร	4	46 – 49
3.3 บทบาทของผู้จัดสรรทรัพยากร	7	50 – 56
3.4 บทบาทของผู้เจรจาต่อรอง	4	57 – 60
รวม	22	
รวมทั้งหมด	60 ข้อ	

2. บรรยาкасองค์การ มีทั้งหมด 63 ข้อ

	จำนวนข้อ	แบบสอบถาม
1. บรรยาкасแบบเปิด	13	1 – 13
2. บรรยาкасแบบอิสระ	10	14 – 23
3. บรรยาкасแบบควบคุม	10	24 – 33
4. บรรยาкасแบบสนธิสนม	10	34 – 43
5. บรรยาкасแบบรวบอำนาจ	10	44 – 53
6. บรรยาкасแบบปิด	10	54 – 63
รวมทั้งหมด	63 ข้อ	

ลักษณะของแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Likert's Scale) 5 ระดับ ข้อความมีลักษณะเชิงบวก (Positive) กำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 คำตอบ จาก 5 ตัวเลือก ได้ให้คะแนนคำตอบดังนี้

คำตอบเป็นจริงมากที่สุด	5	คะแนน
คำตอบเป็นจริงมาก	4	คะแนน
คำตอบเป็นจริงปานกลาง	3	คะแนน
คำตอบเป็นจริงน้อย	2	คะแนน
คำตอบไม่เป็นจริงเลย	1	คะแนน

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัย ได้กำหนดการแปลความหมายของบทบาทผู้บริหารทางการพยาบาลระดับต้น และบรรยาการองค์การเป็น 3 ระดับ ดังนี้ คือ ระดับสูง ระดับปานกลาง ระดับต่ำ แบ่งช่วงระดับคะแนนโดยใช้ค่าเฉลี่ยจากข้อมูลเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน ใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best John W., 1977 : 174) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{ช่วงคะแนน} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ระดับการวัด}} = \frac{5 - 1}{3} = 1.33$$

ระดับสูง	มีระดับคะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.68 – 5.0
ระดับปานกลาง	มีระดับคะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.34 – 3.67
ระดับต่ำ	มีระดับคะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 2.33

4) หากคุณภาพของแบบสอบถามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แยกออกเป็นการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1) การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) การหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถามนี้ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมามีการดำเนินการดังนี้

(1) เสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้นต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์รอง ตรวจสอบแก้ไขเพื่อความถูกต้อง

(2) นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขและปรับปรุง แล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านต่างๆ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงและความถูกต้องของเนื้อหาและพิจารณาเลือกข้อที่มีค่าความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

(3) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเป็นขั้นสุดท้ายก่อนนำไปทดลองใช้ต่อไป

2) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

(1) นำแบบสอบถามชุดที่ปรับปรุงแล้วนี้ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น โรงพยาบาลกำแพงเพชร ซึ่งอยู่ในเขต 3 กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 30 ชุด

(2) นำแบบสอบถามที่ได้จากการทดลองใช้ (Try out) มาหาค่าความเชื่อมั่นในส่วน of ข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น บรรยายาสององค์การ และหาค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ โดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

(3) ผลการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่า ข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9192 ข้อคำถามเกี่ยวกับบรรยายาสององค์การมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8815

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

5.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้อำนวยการโรงพยาบาลทุกแห่งทางไปรษณีย์ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือและแบบสอบถามถึงหัวหน้ากลุ่มการพยาบาลโรงพยาบาล ทุกแห่งทางไปรษณีย์โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถาม และส่งกลับคืนภายใน 1 สัปดาห์ โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ให้ผู้บริหารการพยาบาลระดับต้นเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยมีการพิทักษ์สิทธิของผู้ตอบแบบสอบถาม และอำนวยความสะดวกในการส่งกลับให้ผู้วิจัย โดยการใส่ซองปิดผนึกที่ผู้วิจัยได้จัดเตรียมไว้ให้ ส่งกลับคืนผู้วิจัย และเมื่อยังไม่ได้รับกลับคืนผู้วิจัยได้ประสานงานกับหัวหน้ากลุ่มการพยาบาลทางโทรศัพท์ เพื่อกระตุ้นเตือนอีกครั้งจนได้แบบสอบถามกลับคืน

จนครบในระยะเวลาที่กำหนด เป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปตามจำนวน ของ หัวหน้าหอผู้ป่วย/หัวหน้างาน จำนวน 208 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 208 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

5.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามการวิจัย ซึ่งพบว่าแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ จากนั้นดำเนินการบันทึกข้อมูลตามรหัสที่กำหนดตามแบบสอบถามที่ได้มีการดำเนินการสร้างรหัสไว้ก่อนแล้ว และบันทึกลงรหัส

6. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยแจ้งการพิทักษ์สิทธิของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยหนังสือชี้แจงว่าจะไม่มีผลใดๆ ต่อการปฏิบัติงานและผู้ตอบแบบสอบถามต้องสมัครใจ ถ้าไม่เต็มใจจะบอกเลิกการเข้าร่วมในโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ หรือไม่ตอบแบบสอบถามก็ได้ จะไม่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ข้อมูลนำเสนอเป็นภาพการวิเคราะห์ในภาพรวมเพื่อพัฒนาองค์กรเท่านั้น จะไม่เปิดเผยและจะเก็บข้อมูลทุกอย่างเป็นความลับ

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปกับเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยการ

7.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคล โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

7.2 วิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รายด้านและโดยรวม

7.3 วิเคราะห์บรรยากาศองค์การ 6 แบบ โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

7.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น 3 บทบาท กับบรรยากาศองค์การ 6 แบบ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ค่าสัมประสิทธิ์เพียร์สัน (r_{xy}) โดยมีการแปลความหมาย ดังนี้ (ประคอง กรรณสูตร 2539)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.70-1.00	แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันสูง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.30-0.69	แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันปานกลาง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.01-0.29	แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันต่ำ

7.5 อิทธิพลของบทบาทผู้บริหารการพยาบาลระดับต้นต่อบรรยากาศองค์การ

โดยการใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple Regression Analysis) เพื่อพยากรณ์ต่อไป ซึ่งเป็นการวิเคราะห์บทบาทผู้บริหารการพยาบาลระดับต้น จำนวน 3 บทบาทกับบรรยากาศองค์การ 6 แบบ